

علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره بیست و سوم، شماره یک، فروردین ماه ۱۴۰۰

تعیین پتانسیل‌ها و تدوین برنامه استراتژیک توسعه گردشگری با استفاده از رویکرد تلفیقی

تحلیل SWOT و AHP (منطقه مورد مطالعه: منطقه حفاظت شده اشترانکوه)

ابراهیم خیری^۱

مریم مروتی^{۲*}

mymorovati@ardakan.ac.ir

اکرم نشاط^۳

غلامرضا سیاحتی^۴

تاریخ دریافت: ۹۵/۱۱/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۶/۰۶

چکیده

زمینه و هدف: منطقه حفاظت‌شده می‌تواند زمینه‌های وسیع و گسترده‌ای را جهت توسعه صنعت گردشگری در اختیار دستگاه‌های برنامه‌ریزی، اجرایی و مردم محلی قرار دهد. در این پژوهش به شناسایی پتانسیل‌های گردشگری منطقه حفاظت‌شده اشترانکوه و ارائه راهکارهای مناسب جهت توسعه گردشگری پرداخته شده است.

روش بررسی: با استفاده از مدل SWOT، پس از بازبازرسی میدانی، مصاحبه با کارشناسان و جوامع محلی، نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شناسایی شدند و در قالب پرسش‌نامه بین کارشناسان، محیط‌بانان و گردشگران توزیع شدند سپس وزن‌دهی و اولویت‌بندی معیارها و زیر معیارها توسط ماتریس AHP به منظور ارائه راهبردها در جهت توسعه گردشگری انجام شد.

یافته‌ها: نقاط قوت با امتیاز وزنی ۰/۳۱۳، نقاط ضعف با امتیاز وزنی ۰/۳۷۶، فرصت‌ها با امتیاز وزنی ۰/۱۴۸، تهدیدها با امتیاز وزنی ۰/۱۶۳، ارزیابی گردید. برای تعیین استراتژی‌ها، راهبرد تدافعی با امتیاز وزنی ۰/۵۳۹ دارای بیش‌ترین امتیاز و راهبرد بازنگری، راهبرد تنوع و راهبرد تهاجمی به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

بحث و نتیجه‌گیری: وضعیت کنونی گردشگری منطقه حفاظت‌شده اشترانکوه با قابلیت‌ها و استعدادهای بالقوه‌ی آن تناسبی ندارد و برای حفاظت واقعی از این منطقه ضروری است گردشگری پایدار به صورت برنامه‌ریزی شده صورت گیرد.

واژه‌های کلیدی: پتانسیل، برنامه استراتژیک، گردشگری، AHP، SWOT

۱ - کارشناسی ارشد ارزیابی و آمایش سرزمین، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.

۲ - استادیار گروه علوم و مهندسی محیط‌زیست، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران * (مسئول مکاتبات).

۳ - استادیار گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.

۴ - استادیار گروه علوم و مهندسی محیط‌زیست، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.

Identifying Potentials and Compiling a Strategic Tourism Development Plan Using the Integrated Approach of SWOT and AHP Analysis (Case study area: Oshtorankh Protected Area)

Ebrahim Kheyri¹

Maryam Morovati^{2*}

mymorovati@ardakan.ac.ir

Akram Neshat³

Gholamreza Siahati⁴

Accepted: 2017.08.28

Received: 2017.02.03

Abstract

Background and Purpose: The protected area can provide broad areas for tourism industry development which be available to planners, executive and local people. In this research, the tourism potential of Oshtrankouh protected area and the appropriate strategies for tourism development have been addressed.

Methods and Materials: Strengths, weaknesses, opportunities and threats were identified using the SWOT model, after field visits, interviews with experts and local communities, and distributed between experts, environmentalists and tourists in the form of a questionnaire. Then, weighing and prioritizing criteria and sub criteria were carried out by the AHP matrix to provide strategies for tourism development.

Results: Strengths with a weight score of 0.313, weaknesses with a score of 0.376, opportunities with a weight of 0.148 and threats with a weight score of 0.163 were identified. To determine the strategies, the defensive strategy with a score of 0.539 with the highest score and review strategy, diversity strategy and aggressive strategy were ranked in the order, respectively.

Discussion and Conclusion: The current status of the tourism in Oshtaranku Protected area is not proportional to its potential and capabilities and planning sustainable tourism is essential for real protection of the region.

Key words: Potential, Strategic Plan, Tourism, AHP, SWOT

1- M.Sc., Assessment and Land Use Planning, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Ardakan University, Ardakan, Iran

2- Assistant Professor, Department of Environmental Sciences & Engineering, Faculty of Agriculture & Natural Resources, Ardakan University, Ardakan, Iran **(Corresponding Author)*

3- Assistant Professor, Department of Agricultural Economics, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Ardakan University, Ardakan, Iran

4- Assistant Professor, Department of Environmental Sciences & Engineering, Faculty of Agriculture & Natural Resources, Ardakan University, Ardakan, Iran

مقدمه

گردش‌گری پدیده‌ای است که از گذشته دور مورد توجه جوامع انسانی بوده و برحسب نیازهای متفاوت اجتماعی و اقتصادی به پویایی خود ادامه داده و با توجه به توسعه روزافزون ارتباطات و افزایش چشم‌گیر تعداد گردش‌گران، درآمدهای ارزی حاصل از آن، نتایج بسیاری هم‌چون اشتغال را برای جوامع به دنبال داشته است (۱). گردش‌گری در عصر حاضر یکی از بزرگ‌ترین فعالیت‌های اقتصادی دنیا است و توسعه صنعت توریسم موجبات فواید اقتصادی فراوانی برای جوامع را فراهم ساخته و تمام سطوح جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهد. با این روند گردش‌گری به‌عنوان ابزار مهمی برای درآمدهای خارجی در نظر گرفته می‌شود و توسعه ناحیه‌ای و بهبود شرایط زندگی مردم را به دنبال دارد (۲). امروزه اقتصاددانان به دلیل اهمیت گردش‌گری در توسعه اقتصادی اجتماعی کشورها آن را صادرات نامرئی نام نهاده و به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند (۳). امروزه صنعت گردش‌گری به یکی از پر درآمدترین صنایع دنیا تبدیل شده، چنان‌چه رقابت فشرده‌ای در میان بسیاری از کشورهای جهان برای جذب جهان‌گردان به چشم می‌خورد و صنعت توریسم به عنوان صنعتی پویا و با ویژگی‌های منحصر به فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است (۴). بر اساس آمار سازمان جهانی گردش‌گری در سال ۲۰۱۳ میلادی، ۱ میلیارد و ۳۵ میلیون سفر گردش‌گری در جهان انجام شده که درآمد ارزی آن برابر با ۱۰۷۵ میلیارد دلار بوده است (۵). توسعه صنعت توریسم فواید اقتصادی متعددی از جمله اشتغال، درآمدزایی و اشاعه فرهنگی را برای جوامع محلی به همراه دارد. برخلاف فواید مذکور، توریسم می‌تواند به عنوان پدیده‌ای مشکل‌آفرین در کشورهای در حال توسعه مطرح شود که بر مسایل اجتماعی فرهنگی، اقتصادی و توسعه تأثیر می‌گذارد (۴). امروزه صنعت سفید یکی از مناسب‌ترین واژه‌هایی است که می‌توان برای صنعت گردش‌گری به کار برد زیرا برخلاف اغلب صنایع

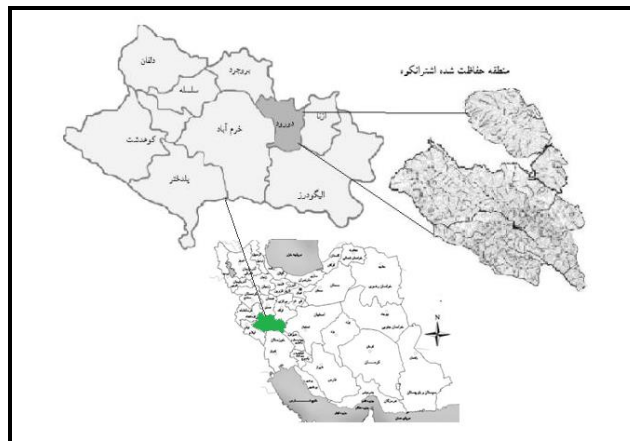
تولیدی، بدون آلوده‌سازی محیط زیست، زمینه‌ساز صلح و تفاهم بین ملت‌هاست و تعامل فرهنگی اجتماعی را به ارمان می‌آورد. تنوع گسترده جاذبه‌های گردش‌گری طبیعی و انسانی در کشور ایران می‌تواند زمینه‌ساز جذب گردش‌گران زیادی به این کشور شود که این امر نیز به نوبه خود چرخه اقتصادی خاصی را به دنبال خواهد داشت. در این میان کشور ایران باید متناسب با این قابلیت‌ها از درآمد ۴۰۰ میلیارد دلاری توریسم بهره‌بردار و سهم آن حداقل ۵ درصد این میزان درآمد باشد اما درآمد ایران نه تنها این میزان نیست، بلکه درآمد سالانه ایران بسیار پایین‌تر و کم‌تر از ۵ صدم درصد سهم توزیع است و جایگاه آن در دنیا، در رتبه ۹۲ قرار دارد (۶) از این رو برنامه‌ریزی، هدایت و توسعه صنعت گردش‌گری به عنوان یکی از منابع بسیار مهم کسب درآمد و ایجاد اشتغال که دارای تاثیرات اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی فوق‌العاده‌ای نیز می‌باشد به‌عنوان یک نیاز مطرح می‌شود، اما هدایت این فرآیند با شناخت علمی قابلیت‌ها و تنگناهای موجود در هر منطقه از کشور میسر است (۷). از آثار مستقیم حاصل از گردش‌گری، حدود ۶ درصد از تولید ناخالص جهانی و تخصیص یک شغل از هر ۱۵ شغل به این صنعت در آینده نزدیک است و در صورتی که آثار و منافع غیرمستقیم نیز در نظر گرفته شود، حدود ۱۰ درصد از تولید ناخالص جهانی و یک شغل به ازای هر ۹ شغل در این صنعت خواهد بود (۶). منطقه حفاظت شده اشترانکوه با وجود چشم‌اندازهای متنوع طبیعی، تنوع بالا حیات‌وحش و همچنین وجود گونه‌های نادر و در معرض انقراض جانوری، پوشش گیاهی متنوع، بکر بودن نسبی منطقه از یک برنامه‌ریزی دقیق و مدرن برای توسعه اکوتوریسم به منظور حفاظت از عرصه‌ای طبیعی منطقه توسط افراد محلی و گردشگران، برخوردار نمی‌باشد و در نتیجه نیاز مبرم این منطقه به تعیین پتانسیل و ارزش‌گذاری تفرجگاهی و ارایه یک برنامه مشخص را آشکار می‌سازد. افراد محلی که در مجاورت دریاچه گهر سکونت دارند از وضعیت

واقع شده است. دسترسی به این منطقه از طریق محور ارتباطی دورود - ازنا است که از میان آن می‌گذرد. منطقه حفاظت شده اشترانکوه با حداقل ارتفاع حدود ۱۴۰۰ متر در ایستگاه چمچید و حداکثر ارتفاع ۴۰۹۰ متر در قله سن‌بران (اشترانکوه) ناحیه‌ای کاملاً کوهستانی و مرتفع، با شیب‌های تند به همراه بیرون‌زدگی‌های سنگی و در بسیاری از عرصه‌ها فاقد پوشش خاکی و یا دارای پوشش خاکی، کم عمق می‌باشد (۸). مطابق با سیستم طبقه‌بندی صورت گرفته IUCN منطقه حفاظت شده اشترانکوه در طبقه IV مناطق حفاظت شده قرار داده شده است و در آن فعالیت‌های مدیریتی برای حفاظت از زیستگاه‌ها و گونه‌ها انجام می‌گیرد (۹). پوشش گیاهی منطقه در عرصه‌های جنگلی و مرتعی شامل ۳۴ تیپ گیاهی شناسایی و طبقه‌بندی شده است. به لحاظ تنوع جانوری نیز گونه‌های متعددی از پستانداران (۴۱ گونه)، پرندگان (۱۹۵ گونه)، خزندگان (۳۰ گونه)، دوزیستان (۵ گونه)، و ماهی‌ها (۳ گونه) در منطقه شناسایی شده‌اند (۱۰).

اقتصادی و امکانات مناسبی برخوردار نیستند و صنعت اکوتوریسم می‌تواند از قابلیت‌ها و ارزش‌های منطقه و مشارکت آن‌ها در مقوله حفاظت باعث اشتغال‌زایی و بهبود وضع اقتصادی روستاهای مجاور منطقه شود. در این پژوهش با استفاده از مدل SWOT، نقاط قوت، فرصت‌ها، ضعف‌ها و تهدیدهای گردش‌گری منطقه حفاظت شده اشترانکوه مورد بررسی قرار گرفت سپس با استفاده از ماتریس AHP وزن-دهی و اولویت‌بندی نقاط قوت و ضعف درونی و فرصت‌ها و تهدیدها بیرونی انجام شد تا میزان تاثیرپذیری هر یک از عوامل ارزیابی گردد و در نهایت به ارایه راهبردها و استراتژی‌های مناسب توسعه گردش‌گری در منطقه حفاظت شده اشترانکوه پرداخته شده است.

منطقه مورد مطالعه

منطقه حفاظت شده اشترانکوه با وسعت ۱۰۴۳۵۵ هکتار، در جنوب و جنوب شرقی شهرستان دورود و در بخش غربی شهرستان ازنا در ۴۸ درجه، ۵۸ دقیقه، ۱۰ ثانیه تا ۴۹ درجه، ۲۷ دقیقه ۳ ثانیه طول غربی و ۳۳ درجه، ۱۰ دقیقه، ۵۰ ثانیه تا ۳۳ درجه، ۳۵ دقیقه، ۱۷ ثانیه عرض شمالی

شکل ۱- نقشه موقعیت جغرافیایی منطقه حفاظت شده اشترانکوه

Figure 1- The geographic location of the Oshtorankh Protected Area

کتابخانه‌ای و مطالعات میدانی استفاده شده است. با توجه به اطلاعات به‌دست آمده، به بررسی جاذبه‌ها، امکانات، خدمات و وضعیت کلی گردش‌گری در منطقه پرداخته و

روش مطالعه

این تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی است. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز از بررسی‌های اسنادی و

گرفته و همچنین میزان ارتباط بین گزینه‌های مختلف، با توجه به معیارهای مشترک آن‌ها تعیین گردد (۱۶). اصولاً AHP شیوه‌ای برای تجزیه وضعیت پیچیده به بخش‌های ترکیبی آن و چیدن این بخش‌ها یا متغیرها بر اساس نظم سلسه مراتبی می‌باشد و همچنین اختصاص ارزش‌های عددی برای قضاوت‌های عینی در مورد اهمیت نسبی هر متغیر و در نهایت تحلیل قضاوت‌ها برای مشخص کردن متغیرهایی که دارای بالاترین تقدم بوده و بایستی فرآیند اولویت‌بندی بر اساس آن‌ها صورت گیرد (۱۷). ارجحیت یک گزینه یا عامل نسبت به خودش مساوی با یک است، لذا معکوس بودن یک عامل یا گزینه نسبت به خودش، دو خاصیت اصلی ماتریس مقایسه دو به دو بی در فرآیند AHP هستند. قابل ذکر است که به علت وجود رابطه‌ی معکوس بین وزن‌های اختصاص یافته برای مقایسه‌های زوجی (اگر معیار الف دو برابر معیار ب اهمیت داشته باشد، در نتیجه اهمیت معیار ب نصف اهمیت معیار الف می‌باشد)، نیمی از خانه‌های هر ماتریس خالی می‌باشد (۱۸). در گام بعدی بر اساس داده‌های پرسش‌نامه که توسط کارشناسان و محیط‌بانان تکمیل شده بود با استفاده از ماتریس AHP وزن‌دهی و اولویت‌بندی نقاط قوت و ضعف درونی و فرصت‌ها و تهدیدها بیرونی انجام شد تا میزان تاثیرپذیری هر یک از عوامل ارزیابی گردد و در نهایت به ارایه راهبردها و استراتژی‌های مناسب توسعه گردش‌گری در منطقه حفاظت شده اشرانکوه پرداخته شده است. هدف اصلی کاربرد AHP در قالب SWOT تعیین سیستماتیک معیارهای SWOT و اهمیت و وزن آن‌ها است (۱۹) این رویکرد تلفیقی به طور خلاصه در سه گام به کار گرفته می‌شود: در گام اول، تهیه لیستی از زیرمعیارهای مربوط به نقاط قوت و ضعف قابل توجه داخلی و فرصت‌ها و تهدیدات محیطی در برنامه‌ریزی راهبردی و انجام تجزیه و تحلیل‌های SWOT است؛ در گام دوم، از مقایسات زوجی برای تعیین وزن هر یک از معیارهای SWOT استفاده می‌شود؛ در گام سوم، از AHP به منظور تعیین اهمیت نسبی هر یک از معیارهای

سپس برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از مدل راهبردی SWOT استفاده شده است. ماتریس SWOT، ابزاری برای شناخت تهدیدها و فرصت‌های موجود در محیط خارجی یک سیستم و بازشناسی ضعف‌ها و قوت‌های داخلی آن به منظور سنجش وضعیت و تدوین راهبرد برای هدایت و کنترل آن سیستم است. در میان مدل‌های تدوین استراتژی؛ مدل SWOT کارآمدترین مدل در تدوین استراتژی صنعت گردش‌گری می‌باشد (۱۱) تجزیه و تحلیل SWOT بر این منطق استوار است که استراتژی اثربخش، قوت‌ها و فرصت‌ها را حداکثر می‌کند، در عین حالی که ضعف‌ها و تهدیدات آن را به حداقل می‌رساند (۱۲). به عبارت دیگر، مدل SWOT یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت‌ها و تهدیدات برون سیستمی است (۱۳). جهت تعیین پتانسیل گردش‌گری منطقه حفاظت شده اشرانکوه جامعه آماری را کارشناسان ادارات منابع طبیعی و محیط زیست شهرستان دورود تشکیل می‌دهند که کاملاً با منطقه حفاظت شده اشرانکوه آشنایی دارند. در مرحله بعد به منظور تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات و تعیین پتانسیل‌های گردش‌گری، از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی AHP با استفاده از نرم‌افزار Exper choice اقدام به وزن‌دهی موارد مورد نظر استفاده شد. روش AHP یک روش تصمیم‌گیری چند شاخصه می‌باشد که به انجام فرآیند تصمیم‌گیری عمومی به وسیله تجزیه و جداسازی عناصر اصلی یک مساله پیچیده در ساختار سلسله مراتبی چند لایه از اهداف، معیارها و گزینه‌ها کمک می‌نماید (۱۴). در AHP انجام مقایسات زوجی منتج به محاسبه اهمیت در نسبی هر یک از معیارها در سطوح مختلف طبقه‌بندی می‌شود و گزینه‌ها را در سطوح پایین به منظور تعیین بهترین گزینه، ارزیابی می‌کند (۱۵). مقایسات زوجی برای تعیین برتری یک گزینه بر گزینه دیگر انجام می‌گیرد. باید توجه داشت اصل سازگاری منطقی قضاوت‌ها به دنبال برقراری سازگاری و ثبات منطقی بین قضاوت‌های انجام گرفته توسط تصمیم‌گیرندگان است. به گونه‌ای که می‌بایست معیارهای هم‌سنخ در یک گروه قرار

SWOT استفاده شده و سپس اهمیت تمامی زیرمعیارها به وسیله ضرب میزان اهمیت هر کدام در وزن معیار اصلی مربوطه محاسبه و رتبه‌بندی می‌شود (۲۰، ۲۱).

جدول شماره ۱- ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژی‌ها

Table 1- SWOT Matrix and Strategies determination

نقاط ضعف W	نقاط قوت S	ماتریس SWOT
استراتژی‌های WO	استراتژی‌های SO	فرصت‌ها O
استراتژی‌های WT	استراتژی‌های ST	تهدیدها T

منبع: حیدری مکرر، ۱۳۹۰

دست‌آوردهای تحقیق

کدام از عوامل چهارگانه است. به منظور تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات و اولویت‌بندی عوامل گردش‌گری، از فرآیند سلسله مراتبی تحلیلی AHP با استفاده از نرم‌افزار Expert choice بهره‌گیری شده است. نتایج این مرحله را می‌توان در جداول ۵ تا ۹ نشان داد. اعداد درون هر کدام از جداول بیان‌گر ترجیحات و اهمیت عامل سطر به عامل ستون است. این مقادیر از طریق محاسبه میانگین هندسی نظرات بیست نفر از کارشناسان و محیط بانان به دست آمده است. همچنین مقادیر پایین و بالای قطر اصلی در این جداول معکوس یکدیگر هستند.

بر اساس گام‌های تعیین شده تعداد عوامل داخلی منطقه حفاظت شده اشترانکوه ۲۰ عامل ارزیابی گردید که از این تعداد ۹ عامل مربوط به گروه نقاط قوت و ۱۱ عامل گروه نقاط ضعف را شامل می‌گردد. همچنین تعداد عوامل خارجی منطقه حفاظت شده اشترانکوه ۲۰ عامل ارزیابی گردید که از این تعداد ۸ عامل مربوط به گروه نقاط فرصت و ۱۲ عامل مربوط به گروه نقاط تهدید هستند که نتایج این مرحله در جدول ۲ و ۳ نشان داده شده است. جدول ۴ مقایسات زوجی هر کدام از گروه‌های اصلی تجزیه و تحلیل SWOT را نشان می‌دهد. ستون اهمیت نیز بیان‌گر وزن و اهمیت هر

جدول شماره ۲- عوامل داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) در منطقه حفاظت شده اشترانکوه

Table 2- Internal factors (strengths and weaknesses) in Oshtorankh protected area

ضعف‌ها - W	قوت‌ها - S
چرای بی‌رویه دام عشایر و دام‌داران بدون مجوز یا دارای مجوز در اطراف دریاچه و از بین بردن پوشش گیاهی	کوهستانی بودن منطقه و قرار گرفتن در بین رشته کوه‌های زاگرس (موقعیت جغرافیایی)
نبود پایگاه سلامت یا بهداشت در شرایط اضطراری در اطراف دریاچه گهر	صاف و زلال بودن آب دریاچه گهر و وجود چشمه سارهای خنک در اطراف و مسیر دریاچه گهر
آلودگی منطقه در اثر تخلیه زباله‌ها و عدم رعایت بهداشت گردشگران	وجود پوشش گیاهی و جانوری بی نظیر منطقه حفاظت شده اشترانکوه

محیطی آرام و بدون سر و صدا به خصوص برای شهرنشینان برای اعصاب و تمدید استراحت	کمبود نیروهای متخصص و مجرب در زمینه گردش‌گری در بخش‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با گردش‌گری استان لرستان
آداب و رسوم، سنن و ویژگی‌های فرهنگی منطقه شامل لباس، موسیقی، صنایع دستی، زبان و غیره..	عدم وجود زیربناها و زیر ساخت‌های لازم به ویژه در بخش ارتباطی
شاخص‌های اقلیمی و آب و هوایی مناسب و مستعد گردش‌گری به ویژه در فصل تابستان	عدم ایجاد مشاغل مرتبط با فعالیت‌های گردش‌گری در روستاهای موجود در منطقه به ویژه پیرامون دریاچه گهر
تنوع محیط‌های طبیعی و چشم‌اندازهای جغرافیایی	عدم اطلاع‌رسانی و آموزش ساکنان بومی در زمینه فعالیت‌های گردش‌گری
وجود ارتفاعات منطقه حفاظت شده اشترانکوه کوه جهت انجام ورزش‌ها، تفریحات و	کمبود تسهیلات بهداشتی، درمانی، خدماتی و اقامتی
شرایط مناسب جهت طبیعت‌گردی و سفر در مسیرهای بدون جاده	نامناسب بودن تجهیزات تفریحی و ورزشی
	عدم هماهنگی سازمان‌های مرتبط در زمینه گردش‌گری
	دوری از مراکز جمعیتی و مراکز بزرگ شهری کشور

جدول شماره ۳- عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) در منطقه حفاظت شده اشترانکوه

Table 3- External factors (opportunities and threats) in Oshtorankh protected area

فرصت‌ها - O	تهدیدها - T
قابلیت توسعه توریسم ورزشی در منطقه حفاظت شده اشترانکوه	تبدیل زیستگاه‌های جنگلی به اراضی باغی و کشاورزی در منطقه حفاظت شده اشترانکوه
مستعد بودن منطقه حفاظت شده اشترانکوه جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی بخش خصوصی	تغییرات فرهنگی به خصوص در بخش مراسم سنتی و قدیمی موجود در روستاها در اثر شهر زدگی روستاها
امکان گسترش راه‌های دسترسی و ارتباطی در منطقه حفاظت شده اشترانکوه	زوال جاذبه‌های اکوتوریسمی در اثر بی‌توجهی مسوولان، گردش‌گران و جوامع محلی
بهبود زیرساخت‌ها و امکانات موجود و ایجاد امکانات اقامت و افزایش پذیرفتن گردش‌گر	ناتوانی و کمبود اختیارات لازم سازمان‌ها، برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و جذب نیروهای متخصص گردش‌گری
امکان جلب مشارکت و همکاری‌های بین‌المللی در جهت احیا و توسعه زیستگاه‌های حیات‌وحش در منطقه حفاظت شده اشترانکوه	سرمایه‌گذاران اندک در بخش گردش‌گری به علت عدم آگاهی از منطقه حفاظت شده اشترانکوه
امکان برنامه‌ریزی، طراحی، توسعه و تجهیز جاذبه‌های طبیعی در منطقه حفاظت شده اشترانکوه	تهدیدهای زیست محیطی و ایجاد خسارت و زیان به آثار طبیعی مانند خشک‌سالی
استفاده از نیروهای متخصص در بخش اکوتوریسم	دگرگونی در ساختار اجتماعی منطقه حفاظت شده اشترانکوه
نزدیکی به مناطق گردشگری مجاور مثل آبشار بیشه، آبشار تله‌زنگ و..	ماهی‌گیری خارج از فصل توسط گردش‌گران

	قابلیت تبدیل شدن به یک قطب گردش‌گری در استان وکشور
	اعتقاد مسوولان به اشتغال‌زایی به وسیله گسترش گردش‌گری به عنوان یکی از عواملی که می‌تواند در جهت توسعه منطقه موثر باشد
	به‌کارگیری روش‌های مدیریت پایدار در احداث و بهره‌برداری از زیر‌ساخت‌ها، تسهیلات و خدمات گردشگری
	اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد در منطقه حفاظت شده اشترانگوه

جدول شماره ۴- مقایسات زوجی گروه‌های SWOT

Table 4- Pairwise Comparisons of SWOT Groups

میزان اهمیت	(تهدید) T	(فرصت) O	(ضعف) W	(قوت) S	گروه (معیار اصلی) SWOT
۰/۳۱۳	۲/۵	۱/۸	۱/۲	۱	S
۰/۳۷۶	۲/۶	۳/۲	۱	۰/۸۳	W
۰/۱۴۸	۱	۱	۰/۳۱	۰/۵۵	O
۰/۱۶۳	۱	۱	۰/۳۸	۰/۴۰	T
ضریب ناسازگاری ۰/۰۳					

جدول ۵- مقایسات زوجی بین زیرمعیارهای گروه نقاط قوت

Table 5- Pairwise comparisons between the sub-criteria of the strength group

میزان اهمیت	S9	S8	S7	S6	S5	S4	S3	S2	S1	نقاط قوت
۰/۱۰۹	۳/۸	۲/۴	۰/۴۳	۰/۳۷	۰/۴۵	۱/۵	۱/۸	۲/۳	۱	S1
۰/۰۹۱	۱/۵	۲/۳	۰/۳۸	۱/۴	۰/۵۲	۳	۰/۵	۱	۰/۴۳	S2
۰/۱۲۱	۳/۲	۵/۳	۰/۳۸	۰/۳۳	۱/۲	۳/۸	۱	۲	۰/۵۵	S3
۰/۰۵۲	۲/۷	۱	۰/۳۲	۰/۲۳	۰/۵	۱	۰/۲۶	۰/۳۳	۰/۶۶	S4
۰/۱۳۴	۳	۳	۰/۲۹	۱/۶	۱	۲	۰/۸۳	۱/۹	۲/۲	S5
۰/۱۶۷	۳/۳	۶/۴	۰/۳۸	۱	۰/۶۲	۴/۲	۳	۰/۷۱	۲/۳	S6
۰/۲۵۲	۴/۲	۵/۹	۱	۲/۶	۳/۴	۳/۱	۲/۶	۲/۶	۲/۷	S7
۰/۰۳۶	۱/۲	۱	۰/۱۶	۰/۱۵	۰/۳۳	۱	۰/۱۸	۰/۴۳	۰/۴۱	S8
۰/۰۳۸	۱	۰/۸۳	۰/۲۳	۳	۰/۳۳	۰/۳۷	۰/۳۱	۰/۶۶	۰/۲۶	S9
ضریب ناسازگاری ۰/۰۷										

شاخص‌های اقلیمی و آب و هوایی مناسب و مستعد گردش-گری به ویژه در فصل تابستان با امتیاز وزنی ۰/۱۶۷، آداب و رسوم، سنن و ویژگی‌های فرهنگی منطقه شامل لباس، موسیقی، صنایع دستی، زبان و غیره. با امتیاز وزنی ۰/۱۳۴ و وجود پوشش گیاهی و جانوری بی‌نظیر منطقه حفاظت شده اشترانکوه با امتیاز وزنی ۰/۱۲۱ شناخته شده‌اند.

با توجه به جدول ۴ گروه ضعیفها با وزن ۰/۳۷۶ دارای بیشترین اهمیت نسبت به سایر گروهها و گروه فرصتها با وزن ۰/۱۴۸ در رتبه آخر قرار دارد. ضریب ناسازگاری کمتر از ۰/۰۳ نشان دهنده‌ی دقت بالای اندازه‌گیری است. با توجه به نتایج حاصل از جدول ۵ مهم‌ترین قوت‌های گردش‌گری در منطقه حفاظت شده اشترانکوه عبارتند از: تنوع محیط‌های طبیعی و چشم‌اندازهای جغرافیایی با امتیاز وزنی ۰/۲۵۲

جدول ۶- ماتریس مقایسات زوجی زیرمعیارهای گروه نقاط ضعف

Table 6- Pairwise comparisons matrix of sub-criteria of weakness group

میزن اهیت	W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8	W9	W10	W11	نقاط ضعف
۰/۱۱۴	۱	۵	۰/۵	۲	۰/۲۲	۳/۳	۴/۷	۰/۴۵	۱/۶	۳	۲	W1
۰/۰۵۷	۰/۲	۱	۰/۴۰	۱	۰/۲۱	۱/۲	۴	۰/۵۲	۰/۵۸	۴/۱	۰/۶۲	W2
۰/۱۶۱	۲	۲/۵	۱	۱/۸	۱/۳	۲/۹	۵/۱	۲	۲/۷	۴	۳/۲	W3
۰/۱۳۳	۰/۵	۱	۰/۵۵	۱	۱/۴	۴/۲	۳/۲	۱	۳/۱	۳	۵/۹	W4
۰/۱۸۳	۴/۴	۴/۸	۰/۷۶	۰/۷۱	۱	۲	۶/۶	۳/۲	۴/۲	۶	۱	W5
۰/۰۵۵	۳	۰/۸۳	۰/۳۴	۰/۲۳	۰/۵	۱	۵/۲	۰/۲۶	۲	۳/۸	۰/۵	W6
۰/۰۲۱	۰/۲۱	۰/۲۵	۰/۱۹	۰/۳۱	۰/۱۵	۰/۱۹	۱	۰/۲۰	۰/۵	۰/۵	۰/۳۳	W7
۰/۱۳۹	۲/۲	۱/۹	۰/۵	۱	۰/۳۲	۳/۸	۵	۱	۴/۸	۵	۴/۵	W8
۰/۰۴۳	۰/۶۲	۱/۷	۰/۳۷	۰/۳۲	۰/۲۳	۰/۵	۲	۰/۲۱	۱	۱/۸	۰/۵	W9
۰/۰۲۶	۰/۳۳	۰/۲۴	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۱۶	۰/۲۶	۲	۰/۲۰	۰/۵۵	۱	۰/۲۷	W10
۰/۰۶۹	۰/۵	۱/۶	۰/۳۱	۰/۱۶	۱	۲	۳	۰/۲۲	۲	۳/۷	۱	W11
ضریب ناسازگاری ۰/۰۹												

اقامتی با امتیاز وزنی ۰/۱۳۹ و کمبود نیروهای متخصص و مجرب در زمینه گردش‌گری در بخش‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با گردشگری استان لرستان با امتیاز وزنی ۰/۱۳۳ شناخته شده‌اند

همچنین با توجه به جدول ۶ مهم‌ترین ضعیفها به ترتیب عبارتند از: عدم وجود زیربناها و زیرساخت‌های لازم به ویژه در بخش ارتباطی با امتیاز وزنی ۰/۱۸۳، آلودگی منطقه در اثر تخلیه زباله‌ها و عدم رعایت بهداشت گردش‌گران با امتیاز وزنی ۰/۱۶۱، کمبود تسهیلات بهداشتی، درمانی، خدماتی و

جدول ۷- ماتریس مقایسات زوجی زیرمعیارهای گروه فرصت‌ها

Table 7- Pairwise Comparison matrix of sub-criteria of Opportunity Group

نقاط فرصت	O1	O2	O3	O	O5	O6	O7	O8	O9	O10	O11	O12	میزان اهمیت
O1	۱	۲/۱	۵/۷	۰/۳۱	۰/۲۵	۰/۳۲	۳/۳	۷	۵/۲	۳/۸	۰/۵۰	۰/۳۴	۰/۰۹۲
O2	۰/۴۷	۱	۵/۲	۰/۴۷	۰/۵	۰/۳۸	۲	۵/۸	۴	۴/۱	۰/۴۵	۰/۴۰	۰/۰۷۸
O3	۰/۱۷	۰/۱۹	۱	۰/۱۷	۰/۲۵	۰/۲۵	۱/۳	۱/۶	۱	۰/۸۳	۰/۲۱	۰/۱۷	۰/۰۲۶
O4	۳,۲	۲/۱	۵/۷	۱	۲	۰/۵۵	۶	۵	۵	۲	۰/۸۳	۰/۴۷	۰/۱۳۵
O5	۴	۲	۴	۰/۵۰	۱	۰/۶۲	۳	۴	۳	۳/۲	۰/۵	۰/۴۳	۰/۱۰۹
O6	۳/۱	۰/۶۲	۴	۱/۸	۱/۶	۱	۳	۴	۲/۸	۲	۱	۱	۰/۱۳۸
O7	۰/۳۰	۰/۵۰	۰/۷۶	۰/۱۶	۰/۳۳	۰/۳۳	۱	۲	۱/۳	۱/۶	۰/۴۷	۰/۱۹	۰/۰۳۶
O8	۰/۱۴	۰/۱۷	۰/۶۲	۰/۲۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۵۰	۱	۰/۵۲	۰/۵۵	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۰۲۰
O9	۰/۱۹	۰/۲۵	۱	۰/۲۰	۰/۳۳	۰/۳۵	۰/۷۶	۱/۹	۱	۰/۵۰	۰/۲۶	۰/۲۵	۰/۰۲۸
O10	۰/۲۶	۰/۲۴	۱/۲	۰/۵	۰/۳۱	۰/۵۰	۰/۶۲	۱/۸	۲	۱	۰/۳۵	۰/۲۶	۰/۰۳۸
O11	۲	۲/۲	۴/۷	۱/۲	۲	۱	۲/۱	۵/۳۰	۳/۸	۲/۸	۱	۲	۰/۱۴۲
O12	۲/۹	۲/۵	۵/۶	۲/۱	۲/۳	۱	۵/۲	۶	۴	۳/۸	۰/۵۰	۱	۰/۱۵۹
ضریب ناسازگاری ۰/۰۶													

طراحی، توسعه و تجهیز جاذبه‌های طبیعی در منطقه حفاظت شده اشترانکوه با امتیاز وزنی ۰/۱۳۸ و بهبود زیرساخت‌ها و امکانات موجود و ایجاد امکانات اقامت و افزایش پذیرفتن گردش‌گر با امتیاز وزنی ۰/۱۳۵ شناخته شده‌اند.

با توجه به نتایج حاصل از جدول ۷ مهم‌ترین فرصت‌های گردش‌گری در منطقه حفاظت شده اشترانکوه عبارتند از: اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد در منطقه حفاظت شده اشترانکوه با امتیاز وزنی ۰/۱۵۹، به کارگیری روش‌های مدیریت پایدار در احداث و بهره‌برداری از زیر ساخت‌ها، تسهیلات و خدمات گردش‌گری با امتیاز وزنی ۰/۱۴۲، امکان برنامه‌ریزی

جدول ۸- ماتریس مقایسات زوجی زیرمعیارهای گروه تهدیدات

Table 8- Pairwise comparisons matrix of sub-criteria of threat group

نقاط تهدید	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	ضریب اهمیت
T1	۱	۲/۲	۰/۵	۲/۴	۰/۵۲	۲/۸	۱/۹	۳/۲	۰/۱۷۲
T2	۰/۴۵	۱	۱	۲	۰/۷۶	۲/۲	۳/۳	۳	۰/۱۵۴
T3	۲	۱	۱	۲	۰/۶۶	۲/۱	۲/۶	۲/۹	۰/۱۷۷
T4	۰/۴۱	۰/۵	۰/۵	۱	۰/۵	۲	۲	۳	۰/۱۰۳
T5	۱/۹	۱/۳	۱/۵	۲	۱	۲/۲	۲/۹	۴	۰/۲۰۸
T6	۰/۳۵	۰/۴۵	۰/۴۷	۰/۵	۰/۴۵	۱	۲/۲	۱/۶	۰/۰۷۸
T7	۰/۵۲	۰/۳۰	۰/۳۸	۰/۵	۰/۳۴	۰/۴۵	۱	۲,۳	۰/۰۶۳
T8	۰/۳۱	۰/۳۳	۰/۳۴	۰/۳۳	۰/۲۵	۰/۶۲	۰/۴۳	۱	۰/۰۴۵
ضریب ناسازگاری ۰/۰۴									

شده‌اند. در نهایت وزن نهایی هر کدام از زیرمعیارها را با توجه به وزن معیار اصلی خود (گروه SWOT) محاسبه می‌شود. نتایج این محاسبات در جدول ۹ نشان داده شده است. همانطور که مشاهده می‌گردد، تنوع محیط‌های طبیعی و چشم‌اندازهای جغرافیایی با وزن نهایی ۰/۰۷۸ از گروه نقاط قوت و عدم وجود زیربناها و زیر ساخت‌های لازم به ویژه در بخش ارتباطی با وزن نهایی ۰/۰۶۹ از گروه نقاط ضعف، مهم‌ترین زیرمعیار در بین همه‌ی زیرمعیارهای مورد نظر بوده‌اند.

همچنین با توجه به نتایج حاصل از جدول ۸ مهم‌ترین تهدیدها به ترتیب عبارتند از: سرمایه‌گذارای اندک دربخش گردش‌گری به علت عدم آگاهی از منطقه حفاظت شده اشترانکوه با امتیاز وزنی ۰/۲۰۸، زوال جاذبه‌های اکوتوریسمی در اثر بی‌توجهی مسوولان، گردش‌گران و جوامع محلی با امتیاز وزنی ۰/۱۷۷، تبدیل زیستگاه‌های جنگلی به اراضی باغی و کشاورزی در منطقه حفاظت شده اشترانکوه با امتیاز وزنی ۰/۱۷۲ و تغییرات فرهنگی به-خصوص در بخش مراسم سنتی و قدیمی موجود در روستاها در اثر شهرزدگی روستاها با امتیاز وزنی ۰/۱۵۴ شناخته

جدول ۹- وزن نهایی زیرمعیارها

Table 9- Final weight of sub criteria

معیار SWOT	وزن معیار	زیر معیارهای SWOT	وزن زیر معیار در گروه	وزن نهایی هر زیر معیار	معیار SWOT	وزن معیار	زیر معیارهای SWOT	وزن زیر معیار در گروه	وزن نهایی هر زیر معیار
قوت‌ها	۰/۳۱۳	S1	۰/۱۰۹	۰/۰۳۴	ضعف‌ها	۰/۳۷۶	W1	۰/۱۱۴	۰/۰۴۳
		S2	۰/۰۹۱	۰/۰۲۸			W2	۰/۰۵۷	۰/۰۲۱
		S3	۰/۱۲۱	۰/۰۳۷			W3	۰/۱۶۱	۰/۰۶۰
		S4	۰/۰۵۲	۰/۰۱۶			W4	۰/۱۳۳	۰/۰۵۰
		S5	۰/۱۳۴	۰/۰۴۱			W5	۰/۱۸۳	۰/۰۶۹
		S6	۰/۱۶۷	۰/۰۵۲			W6	۰/۰۵۵	۰/۰۲۰
		S7	۰/۲۵۲	۰/۰۷۸			W7	۰/۰۲۱	۰/۰۰۸
		S8	۰/۰۳۶	۰/۰۱۱			W8	۰/۱۳۹	۰/۰۵۲
		S9	۰/۰۳۸	۰/۰۱۲			W9	۰/۰۴۳	۰/۰۱۶
							W10	۰/۰۲۶	۰/۰۱۰
							W11	۰/۰۶۹	۰/۰۲۶
فرصت‌ها	۰/۱۴۸	O1	۰/۰۹۲	۰/۰۱۳	تهدید‌ها	۰/۱۶۳	T1	۰/۱۷۲	۰/۰۲۸
		O2	۰/۰۷۸	۰/۰۱۱			T2	۰/۱۵۴	۰/۰۲۵
		O3	۰/۰۲۶	۰/۰۰۴			T3	۰/۱۷۷	۰/۰۲۹
		O4	۰/۱۳۵	۰/۰۲۰			T4	۰/۱۰۳	۰/۰۱۷
		O5	۰/۱۰۹	۰/۰۱۶			T5	۰/۲۰۸	۰/۰۳۴
		O6	۰/۱۳۸	۰/۰۲۰			T6	۰/۰۷۸	۰/۰۱۳
		O7	۰/۰۳۶	۰/۰۰۵			T7	۰/۰۶۳	۰/۰۱۰
		O8	۰/۰۲۰	۰/۰۰۳			T8	۰/۰۴۵	۰/۰۰۷
		O9	۰/۰۲۸	۰/۰۰۴					
		O10	۰/۰۳۸	۰/۰۰۶					
		O11	۰/۱۴۲	۰/۰۲۱					
		O12	۰/۱۵۹	۰/۰۲۴					

تدوین راهبردهای گردشگری در منطقه حفاظت شده اشترانکوه

الف) راهبردهای رقابتی - تهاجمی (SO):

در این راهبردها تمرکز بر حداکثر - حداکثرسازی نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی استوار است و هر پدیده برای بهره‌مندی هرچه بیش‌تر از فرصت‌های محیط بیرونی در تلاش است که از نقاط قوت خود حداکثر بهره را ببرد و بر این اساس توانمندی و قابلیت‌هایش را با استفاده از این قوت‌ها و فرصت‌ها به حداکثر ممکن برساند (موحدی و همکاران، ۱۳۹۴) که عبارتند از: ۱- بکارگیری مشوق‌ها از طرف دولت جهت جذب بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری ۲- حفاظت از آداب و سنن و فرهنگ عشایر منطقه به منظور جلب نظر گردش‌گران ۳- افزایش تبادلات فرهنگی بین گردش‌گران و عشایر منطقه ۴- عملی نمودن جذب گردش‌گران علمی و دانشگاهی با توجه به فراوانی گردش‌گر در زمینه‌های علمی ۵- احیای بستر مناسب برای سرمایه‌گذاری در جهت ایجاد درآمد و اشتغال - زایی برای ساکنان محلی ۶- گسترش فعالیت‌های گردشگری در جهت جذب حداکثری گردش‌گر ۷- بهره‌مندی از جاذبه‌های توریسم ورزشی منطقه و ایجاد سرمایه‌گذاری در زمینه‌های ورزشی و تفریحی منطقه ۸- گسترش ورزش‌های تابستانی و زمستانی و جذب استفاده از پتانسیل‌های منطقه در جهت گردش‌گران ورزشی ۹- بهره‌گیری از آب و هوای مطبوع منطقه در فصل گرم.

ب) راهبردهای اقتضایی یا تنوع (ST) شامل: ۱- استفاده از بستر طبیعی منطقه در جهت پیش‌بینی و اجرای سیستم جمع‌آوری دفع زباله و فاضلاب‌های منطقه به ویژه در دریاچه گهر ۲- ایجاد کلاس‌های آموزشی برای گردش‌گران و ساکنان منطقه و تشویق آن‌ها در جهت رعایت مسایل زیست محیطی ۳- بهره‌برداری بهینه و ساماندهی مطلوب منابع آبی با توجه به جنبه‌های طبیعی و زیبا شناختی و با هدف جذب توریسم ۴- آموزش به گردش‌گران و ساکنان منطقه و برنامه‌ریزی جهت حفظ و حمایت از گونه‌های نادر و در خطر انقراض منطقه ۵- فراهم آوردن زمینه بهره‌برداری از امکانات

توریستی کنونی در تمام فصول سال ۶- تقویت تبلیغات و فعالیت‌های آگاه‌سازی در رسانه درباره قابلیت‌های گردشگری منطقه ۷- بهره‌گیری از قابلیت‌ها و پتانسیل‌های گردشگری منطقه و فعالیت‌های مربوط به طبیعت گردی در جهت توسعه‌ی اکوتوریسم ۸- برنامه‌ریزی محیطی و اقتصادی در زمینه‌ی جاذبه‌های اکوتوریستی بدون تغییر شدید کاربری زمین و حفظ محیط زیست ۹- آموزش‌های لازم در زمینه‌ی کنترل تخلقات اجتماعی با هدف فرهنگ‌سازی توریست و حفظ منابع محیط زیستی ۱۰- تعیین برنامه‌های بهینه‌ی اکوتوریستی و مدیریت صحیح در راستای حفظ محیط زیست و کاهش اثرات ناشی از فشار جمعیت ۱۱- تعیین برنامه‌های بهینه‌ی اکوتوریستی و مدیریت صحیح در راستای حفظ محیط زیست و کاهش اثرات ناشی از فشار جمعیت ۱۲- مشارکت دادن بومیان در طرح و برنامه‌های زیست محیطی جهت حفظ اکوتوریسم اطراف دریاچه ۱۳- جلوگیری از تبدیل جنگل‌های منطقه به اراضی کشاورزی و برخورد قاطع با افراد سود جو

پ) راهبردهای بازنگری یا انطباقی (WO) شامل: ۱- بهره‌برداری بهینه و ساماندهی مطلوب منابع آبی با توجه به جنبه‌های طبیعی و زیبا شناختی و با هدف جذب اکوتوریسم ۲- استفاده از اعتبارات مالی ارگان‌های دولتی در راستای تجهیز و گسترش عناصر زیرساختی و روساختی ۳- تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت استفاده بهینه از جاذبه‌ها و فرآورده‌های گردشگری و جلوگیری از تخریب، آلودگی و از بین رفتن منابع ۴- تشکیل دوره‌های آموزشی خدمات توریستی و آشنا کردن شاغلین این بخش به خدمات نوین گردشگری ۵- اتخاذ تصمیم‌هایی که می‌تواند مشارکت بخش خصوصی را در راه‌اندازی و ایجاد دهکده‌های زمستانی به ویژه در توسعه و بهبود راه‌های ارتباطی ۶- تعامل و هم‌فکری بین مسؤولان منطقه و سازمان‌ها و ادارات مرتبط با گردشگری در پیش‌برد طرح‌های گردشگری منطقه ۷- استفاده از توان مشارکتی مردم در تمامی مراحل برنامه‌ریزی گردشگری ۸- استفاده از گرایش‌های بخش خصوصی در

حفاظت شده توسط مراکز آموزش عالی و دستگاه‌های دولتی در صنعت توریسم با تأکید بر اکوتوریسم ۱۰- ایجاد مقررات شدید اقتصادی به منظور استفاده‌ی صحیح از زمین و جاذبه‌های توریستی ۱۱- استفاده از نیروهای بومی به منظور کنترل امنیت، محیط زیست و برگزاری جشنواره‌های کوچک به منظور تبادلات فرهنگی ۱۲- استفاده از درآمد‌های توریستی در برنامه‌ریزی زیست محیطی و اکولوژیکی منطقه ۱۳- تشویق بخش خصوصی و دولتی در احداث مؤسسات و آموزشگاه‌های گردش‌گری و جهانگردی با دیدگاه تربیت‌کادر متخصص ۱۴- نظارت و کنترل محیط طبیعی مناطق حفاظت شده

بحث و نتیجه‌گیری

استفاده‌ی بهینه از منابع و پتانسیل‌های طبیعی موجود از گام‌های اساسی توسعه در هر کشور و ناحیه است. منطقه‌ی حفاظت شده اشترانکوه یکی از مناطق گردش‌گری استان لرستان است که دارای تنوع ارزشمند و بی‌مانندی از شرایط و عوامل اکولوژیکی و جاذبه‌های تحسین‌برانگیز طبیعی است که یک نمونه آن دریاچه‌ی زیبای گهر (نگین اشترانکوه) می‌باشد. شناسایی جاذبه‌های اکوتوریستی می‌تواند در بهبود وضعیت اقتصادی، سطح اشتغال و افزایش درآمد در این مناطق کمک عمده‌ای نماید. برای حفاظت واقعی از چنین مناطقی ضروری است گردش‌گری پایدار به صورت برنامه‌ریزی شده در این مناطق صورت گیرد. تعیین پتانسیل‌های گردش‌گری در هر منطقه‌ی توریستی، شناخت جاذبه‌ها و چشم‌اندازها، آداب و فرهنگ جامعه‌ی میزبان، تبلیغ و معرفی آن‌ها به جامعه گردش‌گری، بررسی امکانات، تأسیسات، تجهیزات و تسهیلات موجود در آن ناحیه، بررسی زیرساخت‌ها، آموزش و ترویج فرهنگ حفظ و سیانت از منابع طبیعی و محیط زیست در بین جوامع محلی و گردش‌گران و مطالعه و بررسی فرصت‌ها و توان‌های موجود ضروری به نظر می‌رسد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که، وضعیت کنونی گردش‌گری منطقه حفاظت شده اشترانکوه با قابلیت‌ها و

زمینه‌ی سرمایه‌گذاری به منظور توسعه‌ی گردش‌گری و ایجاد سایت‌های گردش‌گری ۹- برنامه‌های مناسب در زمینه‌ی امکانات زیربنایی گردش‌گری از جمله ایجاد مراکز اقامتی، اکوکمپ، پارکینگ و سرویس‌های بهداشتی ۱۰- بازنگری در نحوه‌ی اطلاع‌رسانی و تخصیص امکانات ویژه به سایت‌های تبلیغاتی، ساخت بیلبوردها و پوستره‌های تبلیغاتی به منظور معرفی جاذبه‌های اکوتوریستی منطقه ۱۱- اجرای برنامه‌های آب‌خیزداری به منظور کنترل سیلاب‌ها و استفاده‌ی بهینه از منابع آب ۱۲- ایجاد مدیریت قوی در زمینه‌ی توسعه‌ی گردش‌گری و استفاده از نیروهای متخصص در برنامه‌ریزی منطقه ۱۳- بالا بردن کیفیت تسهیلات و خدمات رفاهی در اطراف دریاچه گهر ۱۴- برنامه‌ریزی صحیح جهت بهره‌گیری از توانمندی‌های گردش‌گری ورزشی منطقه ۱۵- ایجاد برنامه‌های مناسب در زمینه‌ی توسعه‌ی مسایل فرهنگی و توسعه‌ی اکوتوریسم به منظور جلب روحیه‌ی مشارکت ساکنین محلی.

ت) راهبردهای تدافعی (WT) شامل: ۱- فراهم کردن زمینه جذب و حمایت از سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی ۲- بازنگری در ساختار تشکیلاتی و مدیریتی بخش توریسم منطقه و اعمال مدیریت کارآمد ۳- توسعه و بهسازی شبکه ارتباطی استان به‌ویژه مسیرهای منتهی به جاذبه‌های گردش‌گری ۴- برنامه‌ریزی دقیق جهت شناسایی پتانسیل‌های مختلف گردش‌گری و تبلیغ در راستای جذب گردش‌گر در منطقه حفاظت شده اشترانکوه ۵- تدوین مقررات و ضوابط در زمینه توسعه و اصلاح نهادهای مدیریتی و به کارگیری مدیریت تخصصی در بخش‌های گردش‌گری و اجرای طرح‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت ۶- ایجاد تله کابین در مسیر دریاچه گهر (گردنه پنبه کار) ۷- استفاده حداکثری از اعتبارات دولتی در راستای بهبود خدمات و تأسیسات منطقه ۸- جلب مشارکت‌های مردمی در ترویج، حفاظت و بهره‌مندی پایدار از منابع طبیعی و فرهنگی گردش‌گری و جلوگیری از تخریب‌های زیست محیطی ۹- برگزاری سمینارها و نشست‌های توسعه‌ی سرمایه‌گذاری مناطق

داخلی و خارجی، بازنگری در ساختار تشکیلاتی و مدیریتی بخش توریسم منطقه و اعمال مدیریت کارآمد، استفاده از نیروهای بومی به منظور کنترل امنیت، محیط زیست و برگزاری جشنواره‌های کوچک به منظور تبادلات فرهنگی و... به مرحله‌ی اجرا گذاشته شوند سپس راهبردهای تنوع، بازنگری و تدافعی به ترتیب به مرحله‌ی اجرا گذاشته شوند.

Reference

1. Mosavi, N., 2015, Estimation of the economic-recreational waterfall and recreational area of Khafar and determination of factors affecting willingness to pay using conditional valuation method (cvm), Regional Planning Quarterly, 5 Year, No. 18.
2. Raina, A.K., 2005, Ecology Wildlife and Tourism development. Publishing New Dehli India. 124-128.
3. Rangbarian, B., Khazaei poul, J. & Jamkhaneh, H., 2012, Analysis of Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats of Foreign Tourism in Isfahan Province Using Fuzzy Hierarchical Analysis Process Technique. Journal of Tourism Planning and Development. 1 Year, No. 1, PP. 13-34.
4. Riahi, V. & Ghasemi, A., 2015, The Role of Ecotourism in Sustainable Tourism Development in Behshahr. Planning Studies of Human Settlements, 10 Year, No. 31.
5. World Tourism Organization, 2013. www.wttc.org
6. Ghaderi, R., Hadiani, Z., Mohammadi, K. & Abobakri, T., 2011, Regional Tourism Planning Strategies Using SWOT Technique, Case Study: Piranshahr City. Regional Planning Journal, 2011, 1 Year, No. 1.

استعدادهای بالقوه‌ی آن تناسبی ندارد. در این پژوهش با استفاده از مدل استراتژیک SWOT به ارزیابی عوامل داخلی و همچنین عوامل خارجی منطقه حفاظت شده اشترانکوه پرداخته شده که بر اساس یافته‌ها، S7 با امتیاز وزنی ۰/۲۵۲، به‌عنوان اولین نقطه‌ی قوت، S6 با امتیاز وزنی ۰/۱۶۷، به‌عنوان دومین قوت و S5 با امتیاز وزنی ۰/۱۳۴ به‌عنوان قوت‌های برتر در منطقه حفاظت شده اشترانکوه ارزیابی شده است. به همین ترتیب، بر اساس نتایج پژوهش بقیه‌ی عوامل (ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها) نیز ارزیابی گردیده که نتایج آن در شکل‌های ۳، ۴ و ۵ آمده است. در نهایت وزن نهایی هر کدام از زیرمعیارها محاسبه شد که S7 با وزن نهایی ۰/۰۷۸ از گروه نقاط قوت و W5 با وزن نهایی ۰/۰۶۹ از گروه نقاط ضعف، مهم‌ترین زیرمعیار در بین همه‌ی زیرمعیارهای مورد نظر بوده‌اند. جهت ارزیابی راهبردهای چهارگانه امتیاز وزنی عوامل داخلی و خارجی در ماتریس اولویت‌بندی برنامه‌ریزی قرار گرفت که بر اساس این ماتریس نقاط قوت با امتیاز وزنی ۰/۳۶۰، نقاط ضعف با امتیاز وزنی ۰/۱۹۸، فرصت‌ها با امتیاز وزنی ۰/۲۸۵، تهدیدها با امتیاز وزنی ۰/۱۵۷، ارزیابی گردید. براین اساس قوت‌ها دارای بیش‌ترین امتیاز و سپس به ترتیب فرصت‌ها، ضعف‌ها و تهدیدها قرار گرفتند. در این راستا محیط درونی $S+W=0/689$ و محیط بیرونی $O+T=0/311$ ارزیابی شد که نشان دهنده‌ی تاثیر بیش‌تر عوامل درونی نسبت به عوامل بیرونی است. برای تعیین استراتژی‌ها، راهبرد تدافعی با امتیاز وزنی ۰/۵۳۹ دارای بیش‌ترین امتیاز، راهبرد بازنگری با امتیاز وزنی ۰/۵۲۴، راهبرد تنوع با امتیاز وزنی ۰/۴۷۶ و راهبرد تهاجمی SO با امتیاز وزنی ۰/۴۶۱، به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. بنابراین در مرحله اول باید راهبردهای تدافعی مانند: جلب مشارکت‌های مردمی در ترویج، حفاظت و بهره‌مندی پایدار از منابع طبیعی و فرهنگی گردش‌گری و جلوگیری از تخریب‌های زیست - محیطی، نظارت و کنترل محیط طبیعی مناطق حفاظت شده، فراهم کردن زمینه جذب و حمایت از سرمایه‌گذاران

- ENVIRONMENTAL SCIENCES, 7(4), 1-22.(In Farsi)International Conference on Business and Economic Research, 2(2): 601-611.
13. Abrahamzadeh, A. & Aghasizadeh, A., 2009, Analyse des facteurs affectant le developpement du tourisme dans la zone cotiere de Chabahar a l'aide du modele strategique SWOT. Journal des etudes et recherches urbaines et regionales, 2009, 1 Year, No. 1.
  14. Sharma, M, Moon, J, Bae, H, 2008. Analytic hierarchy process to assess and optimize distribution network. Applied Mathematics and Computation, 202: 256-265.
  15. Tuzmen, S, Sipahi, S, 2011. A multi-criteria factor evaluation model for gas station site selection. 2nd
  16. Momeni, M., 2012, Nouveaux sujets en recherche operationnelle. Quatrieme edition, Teheran, publication de l'auteur, 2012.
  17. Peikanpourfard, P., Bozorgi, M. & Moein, M., 2015, Classification des zones touristiques de la province de Chaharmahal va Bakhtiari en utilisant la methode AHP, Conference internationale sur la science et l'ingenierie, 10 Azar, Dubai.
  18. Ahmadian, S., Hasanpour, B. & Golabvand, S., 2014. Application of Analytical Hierarchy Process (AHP) in Ranking Rural Tourism Indicators Affecting Entrepreneurship Development, Second National Conference on Engineering and Management of Agricultural Environment and Sustainable Natural Resources Using Destruction Model, Environmental Research, 2014, Volume 1, No. 1.
  7. Firozi, A., 2011, Developing Tourism Industry Recommendation Strategy for Lorestan Province Based on SWOT Analysis and Network Analysis Process. M.Sc. in Business Management, University of Sistan and Baluchestan, 2011.
  8. Yarali, N., Soltani, A., Jaafari, A., Gholami, D. & Mahmodi, M., 2010, Evaluation of Environmental Impacts of Development (EIA) on Astrankuh Protected Area Using Destruction Model. Environmental Research, 2010, 1 Year, No. 1, pp. 13- 22.
  9. Majnonian, H., 2000, Protected Areas of Iran (Principles and Conservation of Parks and Areas). Tehran Environmental Protection Agency Publications, 2000.
  10. Darvish, M. & Shokoi, M., 2005, Integration Report and Compilation of Management Plan of Astrankuh Protected Area, Studies and Preparation of Management of Astrankuh Protected Area, The EPA, Takem Consulting Engineers: Consulting Engineers Development of Appropriate Agricultural Technology, 2005, Volume 15, 240 p.
  11. Bahrami, R., Enquete sur les capacites et les goulots d'etirement du developpement du tourisme rural dans la province du Kurdistan. Actes du quatrième congrès international des geographes du monde islamique (2010, ICIWG) Iran-Zahedan, 2010.
  12. Hong, C.W., and Chan, N. W, 2010, Strength- Weakness- Opportunities- Threats Analysis of Penang National Park for Strategic Ecotourism Management, World Applied Sciences Journal 10 (Special Issue of Tourism & Hospitality)Journal of

21. Gallego, J, Juizo, D, 2011. Strategic implementation of integrated water resources management in Mozambique: An AWOT analysis. *Physics and chemistry of the earth*, 36(14): 1103-1111.
19. Wickramasinghe, V, Takano, S, 2010. Application of combined SWOT and analytic hierarchy process (AHP).
20. Jamali, Gh., 2015, Internal and Environmental Analysis of Bushehr Port Using AHP-SWOT Integrated Approach, *Journal of Oceanography Research*, 2015, 6 (22), pp. 39- 48.